

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสในการแสดงบทบาทคาดหวังของผู้สูงอายุในครอบครัว สำหรับวิธีการศึกษาจะเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติสำรวจตามโนประชากรผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุข อำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ.2542 เป็นหลักในการเลือกตัวอย่างซึ่งมีประชากรผู้สูงอายุของอำเภอดุสิตตามตำบลต่างๆ 6 ตำบล ดังต่อไปนี้คือ

- ตำบลหือแท้	ชาย	522 คน	หญิง	611 คน
- ตำบลวัดโบสถ์	ชาย	229 คน	หญิง	328 คน
- ตำบลท่างาม	ชาย	321 คน	หญิง	348 คน
- ตำบลบ้านยาง	ชาย	126 คน	หญิง	139 คน
- ตำบลหินลาด	ชาย	143 คน	หญิง	154 คน
- ตำบลคันโช้ง	ชาย	134 คน	หญิง	138 คน
	ชาย	1,248 คน	หญิง	1,390 คน

รวมผู้สูงอายุทั้งหมดจำนวน 2,636 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย จึงเลือกเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุใน 3

ตำบล คือ ตำบลท้อแท้ ตำบลวัดโบสถ์ และตำบลท่างาม เป็นกลุ่มประชากรผู้สูงอายุตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ จำนวน 347 คน โดยใช้หลักการคำนวณของ Yamane's ดังสูตรต่อไปนี้ (อ้างถึงในบุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์, 2540 : 111)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = จำนวนขนาดของตัวอย่าง
 N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้เท่ากับ 0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าสูตร} \quad n &= \frac{2,636}{1 + 2,636 \times 0.05^2} \\ n &= 347.29 \end{aligned}$$

ดังนั้นจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 347 ตัวอย่าง

3.3 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) โดยผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เพื่อต้องการทราบรายละเอียดต่างๆ อันจะสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้ง

3.3.1 การสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

3.3.1.1 ทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากตำรา เอกสาร รวมทั้งงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

3.3.1.2 กำหนดขอบเขตในส่วนเนื้อหาของคำถาม เพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรต่างๆ ที่ต้องทำการศึกษา

3.3.1.3 ก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามก่อนดังนี้

3.3.1.3.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity)

ความเที่ยงตรง (Validity) เป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือเหล่านั้นๆ สามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัด หรือต้องการศึกษาได้ถูกต้อง และครบถ้วนเพียงใด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540:115) ความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพิจารณาจากเกณฑ์ 2 ด้าน ดังนี้คือ

ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เป็นความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาสาระของเครื่องมือที่สร้างขึ้นกับเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการศึกษา

ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) เป็นความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมของข้อคำถามกับพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการจะวัด

โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเที่ยงตรงตามโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พิจารณาจากการตรวจสอบโดยคุลยพินิจของคณะอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมดูแลการทำวิทยานิพนธ์ทำการตรวจสอบแก้ไข

3.3.1.3.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) เป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือเหล่านั้นๆ ให้ผลการวัดที่สม่ำเสมอแน่นอนคงที่ (Stability or consistency) มากน้อยเพียงใด ความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พิจารณาจากรูปแบบ Coefficient of Internal Consistency) และผู้วิจัยตรวจสอบหรือหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยวิธีการแบบครอนบัก อัลฟา (Cronbach -Alpha)

โดยการตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา และไม่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษาจริง โดยกลุ่มประชากรดังกล่าวคือผู้สูงอายุหมู่บ้านหนองกระบาก ตำบลคันโพง อำเภอดงบัง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 30 คน

2. เมื่อได้รับคำตอบจากแบบทดสอบ นำคำตอบของตัวแปรต่างๆ แต่ละด้านทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละข้อคำถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Reliability Coefficient Alpha) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α	หมายถึง	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
n	หมายถึง	จำนวนข้อ
S_i^2	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
S_t^2	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

3. ในการวัดขนาดค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ กำหนดค่าความเชื่อมั่น ได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บและรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามตัวแปรที่อยู่ในขอบข่ายของการวิจัย เพราะฉะนั้นแบบสอบถามจะประกอบด้วยรายละเอียดในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. ข้อมูลทั่วไป
2. บุคลิกภาพส่วนบุคคล
3. ตำแหน่งทางสังคม
4. บทบาทคาดหวังของผู้สูงอายุในครอบครัว

โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปสอบถามด้วยตัวเอง จากกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้สูง

อายุที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 347 คน

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือจากภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงนายอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้สูงอายุในเขตอำเภอวัดโบสถ์จังหวัดพิษณุโลก
2. ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างวันที่ 1 – 29 กุมภาพันธ์ 2543
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายถึงความเข้าใจเกี่ยวกับข้อคำถามแก่ผู้สูงอายุก่อนสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลและได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง ครบถ้วนของแบบสอบถามทุกฉบับแล้ว ได้บันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามลงแบบรหัส (Coding Sheet) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประมวลผล วิเคราะห์ผล ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC+ (Statistic Package for Social Science) ช่วยในการประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำตารางแสดงค่าสถิติ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. วิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างและนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง
2. วิเคราะห์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามและนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติเพื่ออธิบายข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. วิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้น ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) เพื่อบรรยายผล และพรรณนาดัชนีภาวะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (Thick Description) เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและดูการกระจายของข้อมูล โดยการนำเสนอในรูปตารางแจกแจงความถี่

2. วิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ การทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) Phi (ϕ) โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยดูจากตาราง (Crosstabulation)

สูตรทั่วไปของไคสแควร์ คือ

$$X^2 = \frac{(O-E)^2}{E}$$

เมื่อ O = ค่าของข้อมูลที่รวบรวมได้ (observed value)

E = ค่าของข้อมูลที่คาดว่าจะเป็น (expected value)

E = $\frac{rxk}{N}$ หมายความว่าคำนวณได้จากผลคูณของแต่ละ r ตามแถว (row) และแต่ละค่า k ตามสดมภ์ (column)หารด้วยจำนวนทั้งหมด

สูตรของ Phi

$$\phi = \sqrt{\frac{X^2}{n}}$$

สูตรของ Cramer's V คือ

$$V = \sqrt{\frac{\phi^2}{\min\{(r-1), (c-1)\}}}$$